

**UPPLEVD TILLGÄNGLIGHET TILL
TRANSPORTSYSTEMET FÖR PERSONER MED
RÖRELSEHINDER**

Rapport till transportmyndigheterna 2010-01-22

Definitioner m m

- Begreppet **tillgänglighet** vidgas: Inte bara den funktionshindrades upplevelser utan också ”objektiva” mått som tas fram av professionella bedömare (propositionen *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken*)
- **Användbarhet** har lanserats för den komponent som gäller funktionshindrades upplevelser.
- Vi har använt begreppet **upplevd tillgänglighet** för att markera att det kan finnas ytterligare dimensioner i tillgänglighetsbegreppet - och samtidigt hålla oss till det som beskrivs i regeringsuppdraget.

Definitioner m m

Enligt Socialstyrelsens termbank:

Funktionsnedsättning

Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga

Funktionshinder

Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen

Stroke

Kan medföra funktionsnedsättning

- fysiskt (förlamningar, talsvårigheter, balansproblem m m)
- psykiskt (fr a depression)
- intellektuellt (demensutveckling)

Nationella kvalitetsregistret Riks-Stroke

- Etablerades 1994
- Alla landets sjukhus deltar
- 24 000 – 25 000 registreringar per år (täckningsgrad c:a 83 %)
- Enkätuppföljningar 3 och 12 mån efter insjuknandet
- Idag världens största strokeregister

Utformning av enkäten

- Samarbete mellan Riks-Stroke och transportmyndigheterna
- Riks-Stroke's styrgrupp = referensgrupp
- Synpunkter från STROKE-Riksförbundet
- Synpunkter från prof Susanne Iwarsson och prof Agneta Ståhl, båda Lund
- Pilotstudie, därefter slutlig utformning
- Forskningsetisk nämnd: prövning ej nödvändig

Pilotundersökning

- 70 deltagare ur Riks-Stroke (delvis selektion mot yngre)
- Svarsfrekvens 63 %
- Mycket högt internt bortfall på de frågor där femgradiga Likertskalor använts
- I övrigt litet internt bortfall
- I öppna frågor om enkäten mycket få synpunkter

Genomförande

- Enkät brevlades tillsammans med ett missivbrev med information om undersökningen
- Enkäten distribuerades och insamlades av företaget Scandinfo, Göteborg. Enkätdata bearbetades av företaget med optisk läsning och manuellt.
- Informationen har sammanställts och analyserats vid Riks-
Strokes sekretariat.

Projektledning

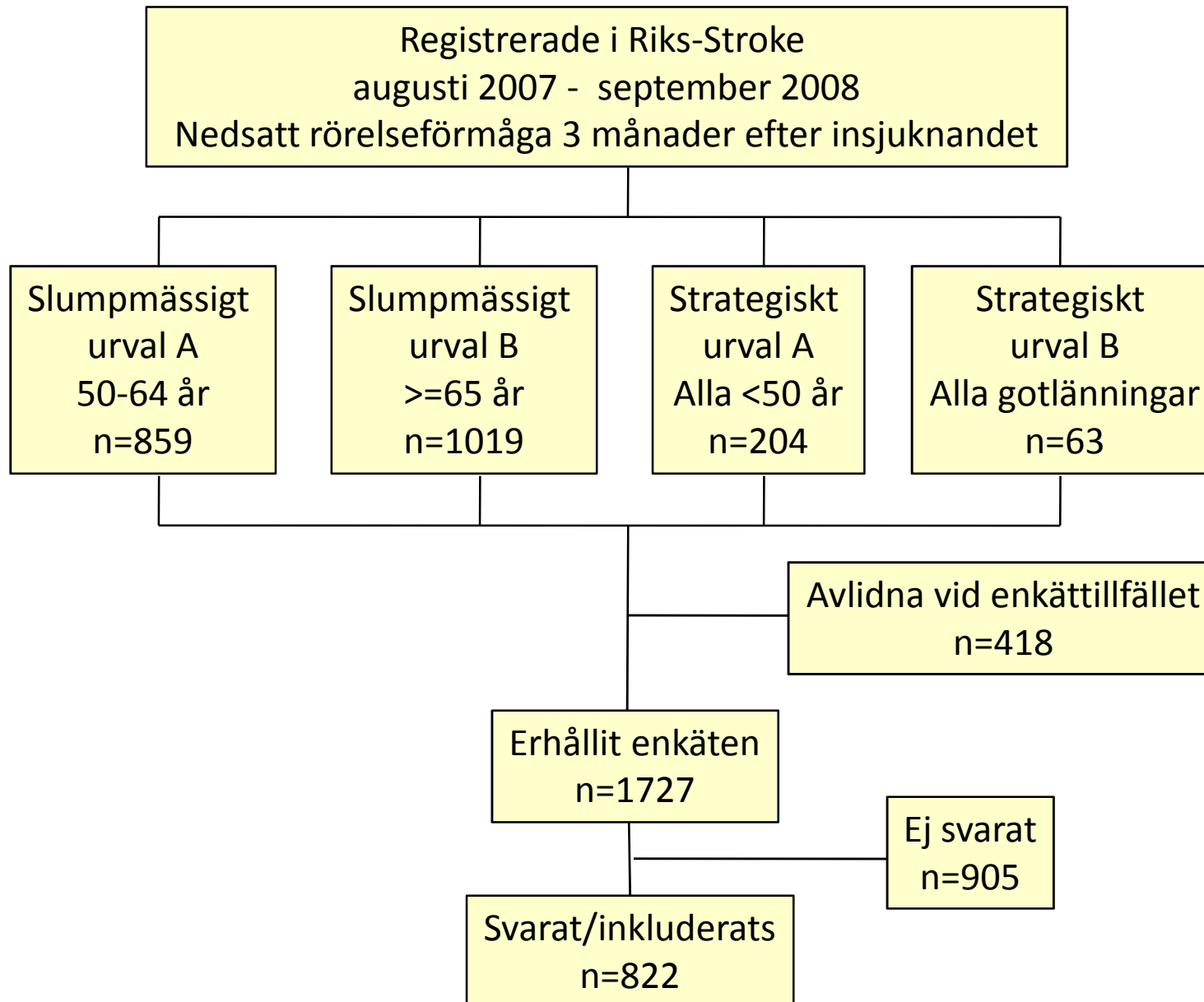
Projektgrupp

- Kjell Asplund, professor, projektledare
- Fredrik Jonsson, statistiker
- Sari Wallin, sjuksköterska, strokekoordinator
- Åsa Johansson, sjuksköterska

Referensgrupp

- Peter Appelros, docent, Örebro
- Daniela Bjarne, patientrepresentant
- Bo Norrving, professor, Lund
- Birgitta Stegmayr, professor, Stockholm,
- Andreas Terént, professor, Uppsala
- Mariann Ytterberg, patientrepresentant
- Kerstin Hulter Åsberg, docent Uppsala

Personer som inkluderats i undersökningen

Ur bortfallsanalysen

	Svarat	Ej svarat
Män/kvinnor	49 %/51 %	50 %/50 %
Medelålder	70,6 år	69,4 år
Andel återinsjuknade	31 %	30 %
Andel ensamboende (3 mån efter insjukn.)	38 %	51 %
Andel i särskilt boende (3 mån efter insjukn.)	23 %	32 %

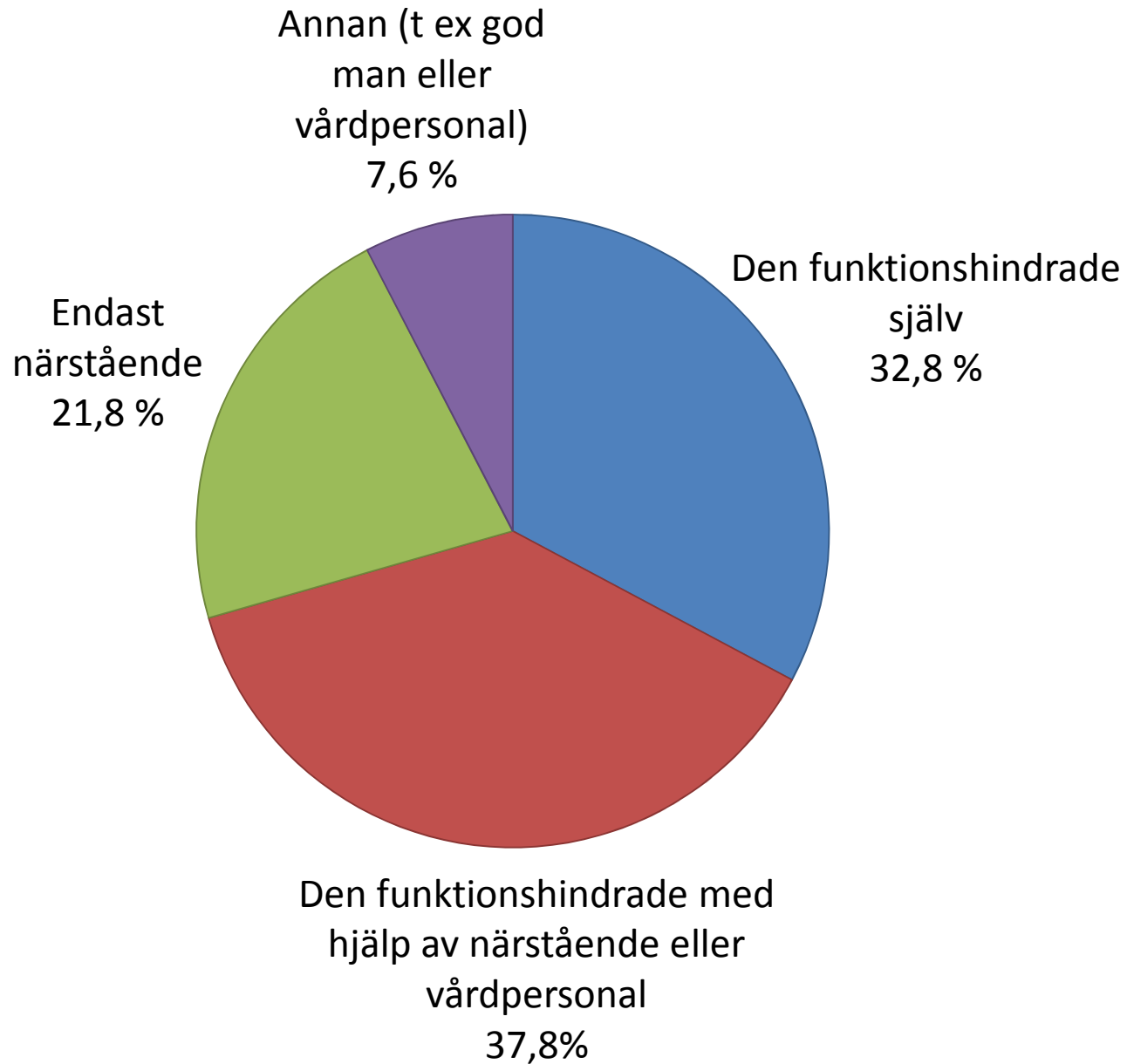
Köns- och ålderfördelning bland deltagarna

Kön	Män	401 (49 %)
	Kvinnor	421 (51 %)
Ålder	18-44 år	16 (2 %)
	45-54 år	61 (7 %)
	55-64 år	191 (23 %)
	65-74 år	222 (27 %)
	75-84 år	162 (20 %)
	>=85	170 (21 %)

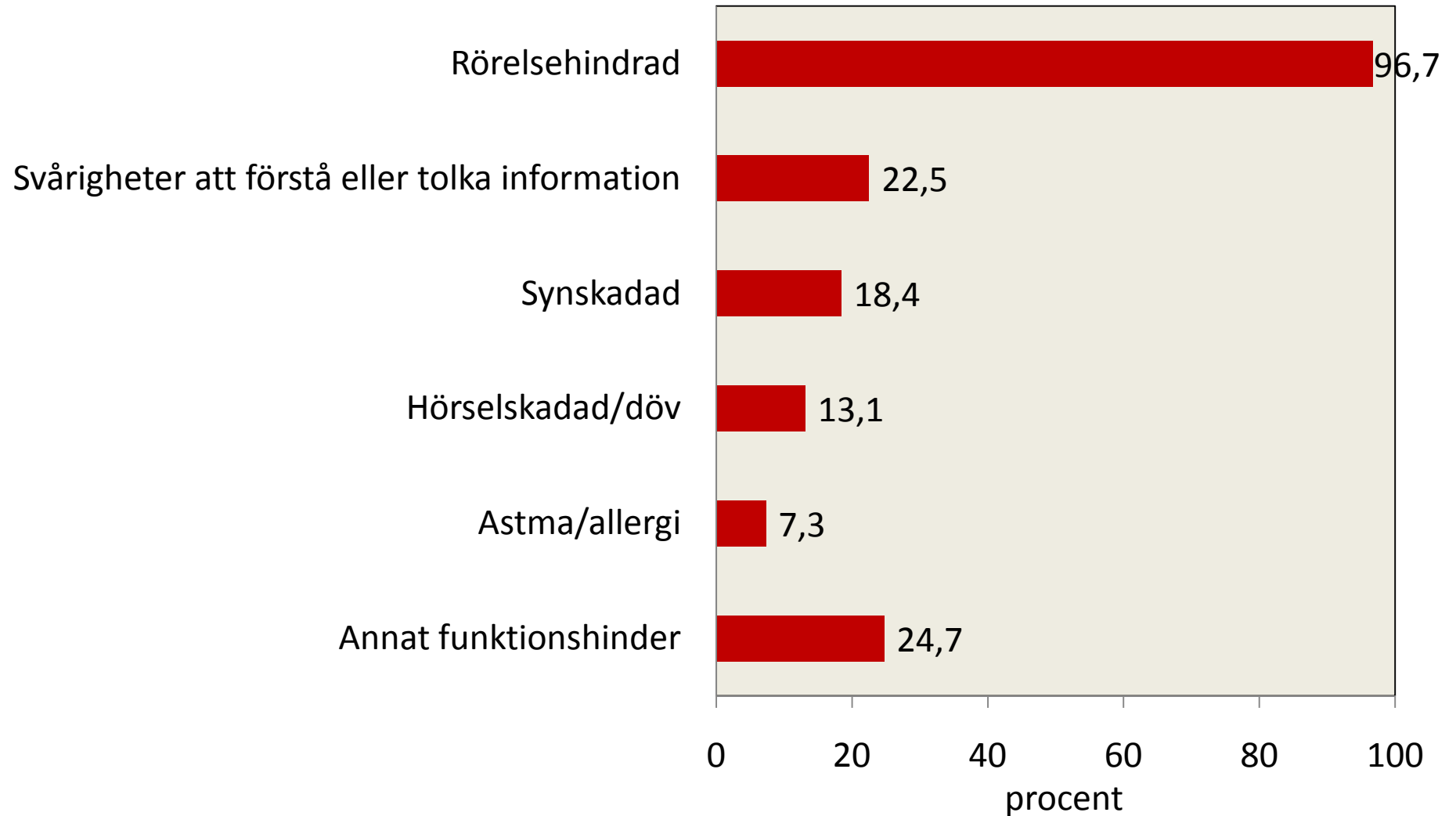
Boende och bostadsort

Bor du ensam?	Ja, jag bor helt ensam	309 (38 %)
	Nej, jag delar hushåll med maka/make/sambo eller annan person	460 (56 %)
	Ej svar	53 (6 %)
Var vistas du?	Eget boende, utan kommunal hemtjänst	292 (36 %)
	Eget boende, med kommunal hemtjänst	283 (34 %)
	Särskilt boende	185 (23 %)
	Annat	45 (6 %)
	Ej svar	17 (2 %)
Var bor du?	På ren landsbygd eller i en ort < 200 inv	115 (14 %)
	I tätort 200-24 999 inv	319 (39 %)
	I tätort 25 000-200 000 inv	226 (27 %)
	I storstadsområde	141 (17 %)
	Ej svar	21 (3 %)

Personer som svarat på enkäten

Funktionsnedsättning bland studiedeltagarna

Allvarligaste funktionshindret

Vilket är det allvarligaste funktionshinder du har?	Rörelsehindrad	563 (68 %)
	Synskadad	53 (6 %)
	Hörselskadad/döv	31 (4 %)
	Astma/allergi	19 (2 %)
	Annat	87 (11 %)
	Inga funktionshinder	24 (3 %)
	Ej svar	45 (5 %)

Aktuell rörlighet

Hur är din rörlighet?	Jag kan förflytta mig utan hjälp av annan person både inomhus och utomhus	216 (26 %)
	Jag kan förflytta mig utan hjälp av annan person inomhus, men inte utomhus	239 (29 %)
	Jag får hjälp av annan person vid förflyttning	335 (41 %)
	Ej svar	32 (4 %)

Hjälpmedel för förflyttning

Gånghjälpmedel och/eller rullstol (flera svarsalternativ möjliga)	Inget gånghjälpmedel	80 (10 %)
	Käpp/kryckor	180 (22 %)
	Rollator	260 (32 %)
	Manuell rullstol	411 (50 %)
	Eldriven rullstol	124 (15 %)
	Annat	37 (4,5 %)

Allmänt hälsotillstånd

Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?	Mycket gott	24 (3 %)
	Ganska gott	411 (50 %)
	Ganska dåligt	258 (31 %)
	Mycket dåligt	70 (9 %)
	Vet ej	46 (6 %)
	Ej svar	13 (2 %)

Personlig assistent och färdtjänst

		Antal (%)
Personlig assistent	18-64 år	94 (35 %)
	>=65 år	58 (13 %)
Färdtjänst	Nej, och har inte heller behov av färdtjänst	139 (17 %)
	Nej, men jag skulle behöva färdtjänst	54 (7 %)
	Ja, med tillgång till ledsagare	420 (51 %)
	Ja, men utan tillgång till ledsagare	178 (22 %)
	Vet ej/Ej svar	31 (4 %)

Ledsagning/assistans

Ledsagarservice/assistans genom kommunens socialtjänst eller trafikbolaget	Ja	146 (18 %)
	Nej	588 (72 %)
	Vet ej/Ej svar	88 (11 %)

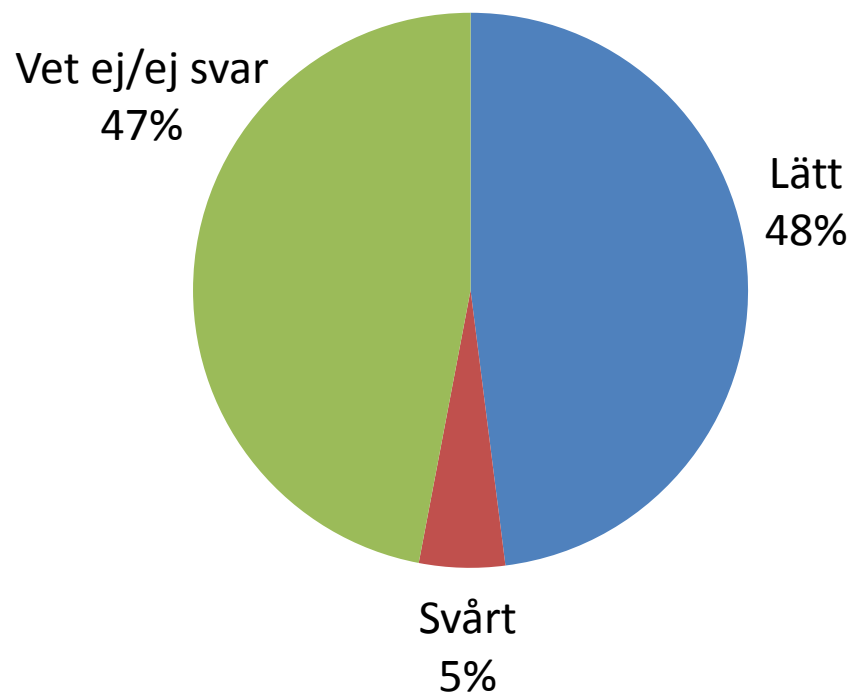
Ledsagning/assistans vid senaste resan	Ja	320 (39 %)
	Nej	452 (55 %)
	Ej svar	50 (6 %)

Ledsagning/assistans

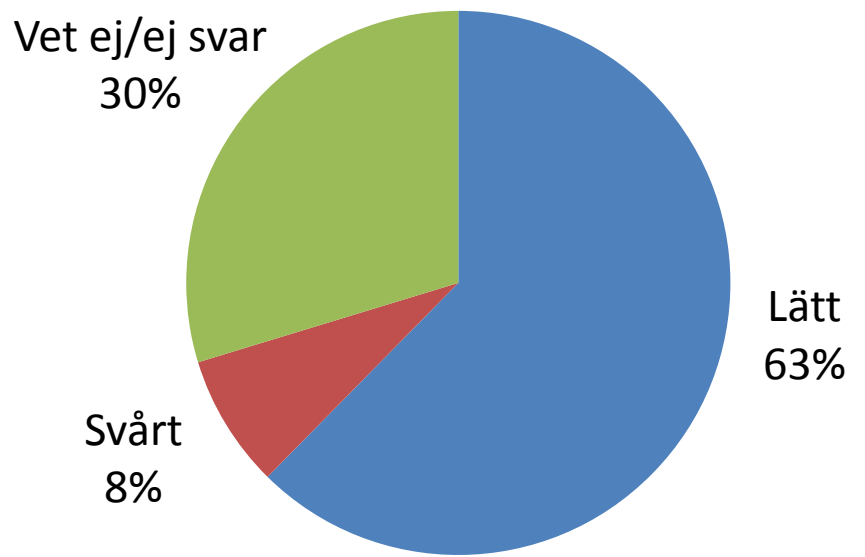
Svårt att beställa ledsagning/assistans*	Ja, det var lätt	179 (56 %)
	Nej, det var svårt	20 (6 %)
	Vet ej/Ej svar	121 (38 %)
Hur fungerade ledsagningen/ assistansen?*	Mycket bra	105 (33 %)
	Bra	126 (39 %)
	Dåligt	3 (1 %)
	Mycket dåligt	1 (0 %)
	Vet ej/Ej svar	251 (26 %)

* av dem som haft ledsagning/assistans senaste resan

Var det lätt eller svårt att beställa ledsagning/assistans?

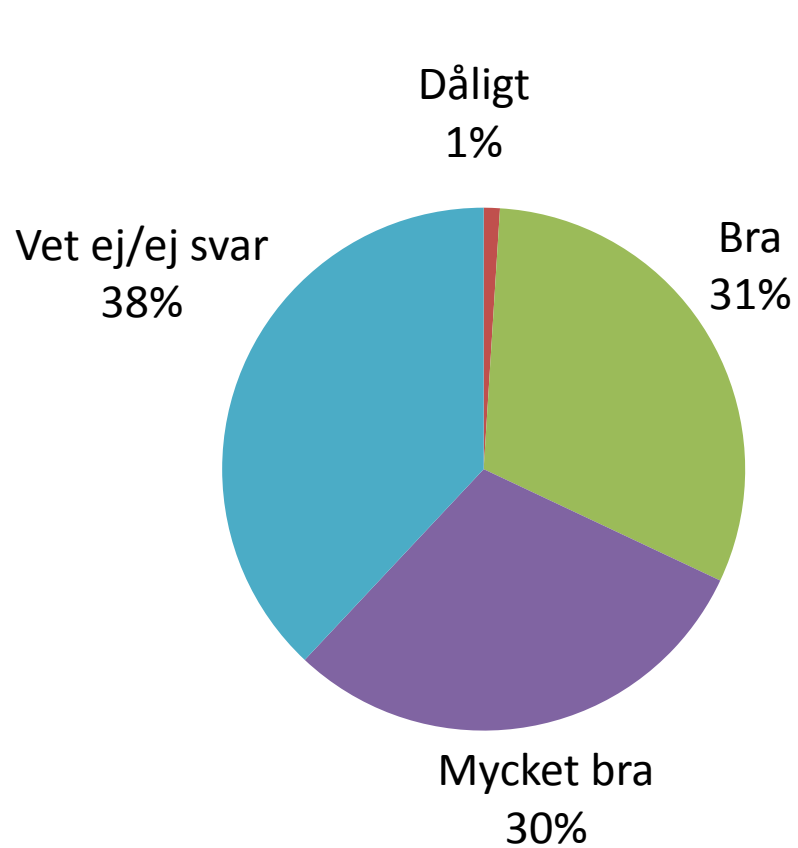

Ledsagning via kommun eller trafikbolag vid senaste resan

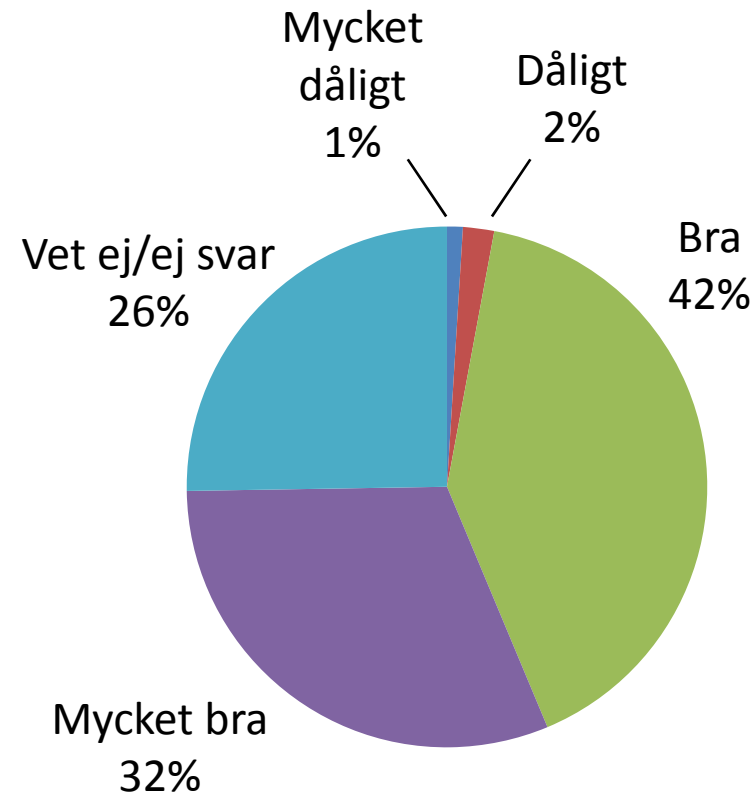

Ledsagning vid senaste resan men inte via kommun eller trafikbolag

Hur fungerade ledsagningen/assistansen?

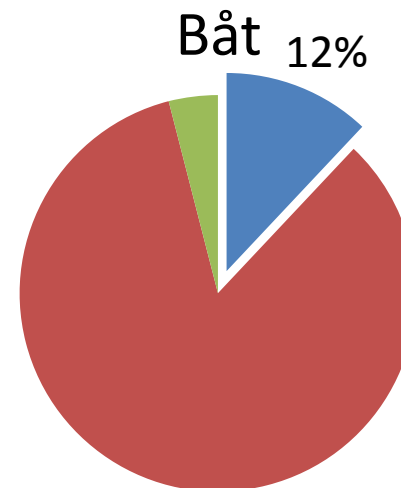
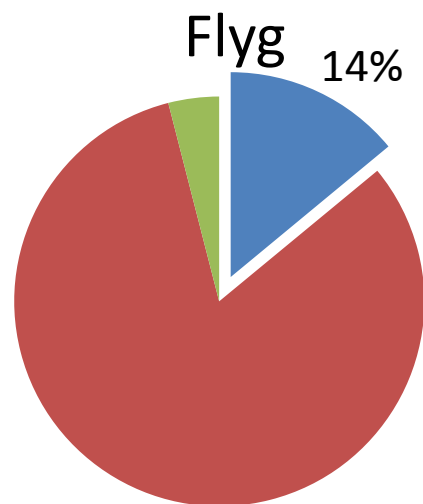
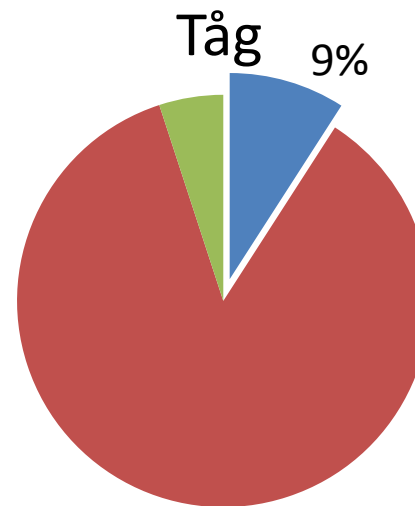
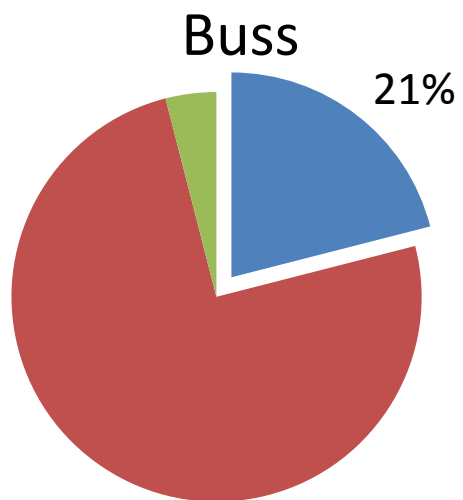

Ledsagning via kommun eller trafikbolag

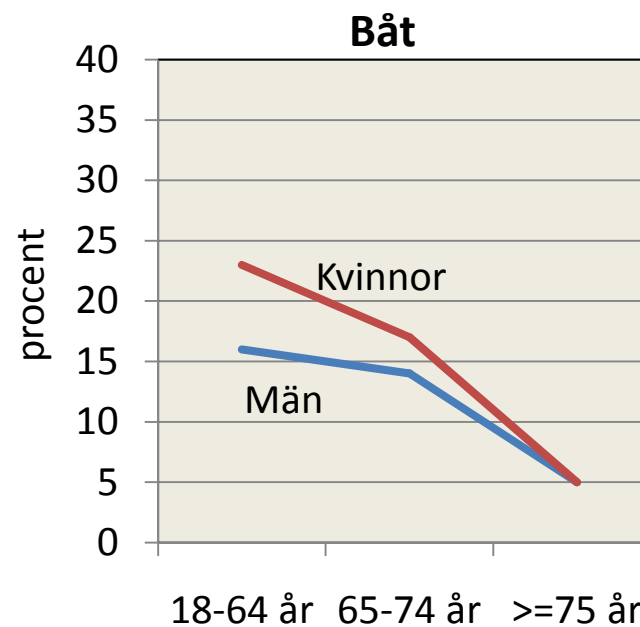
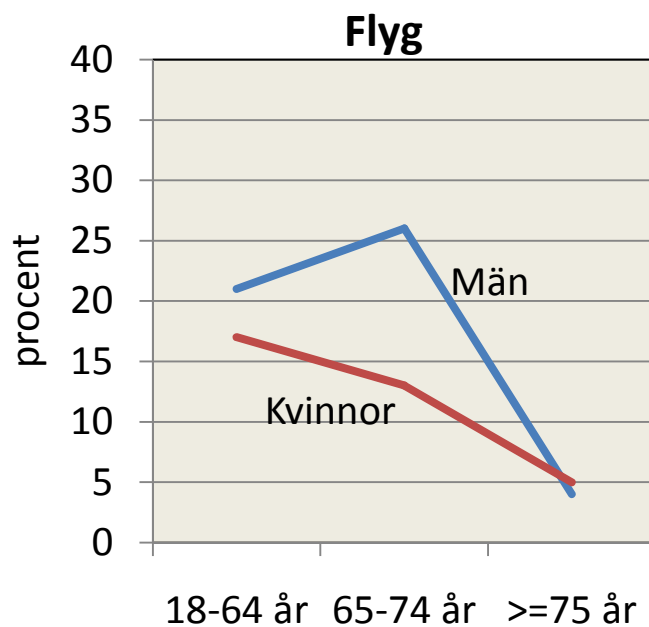
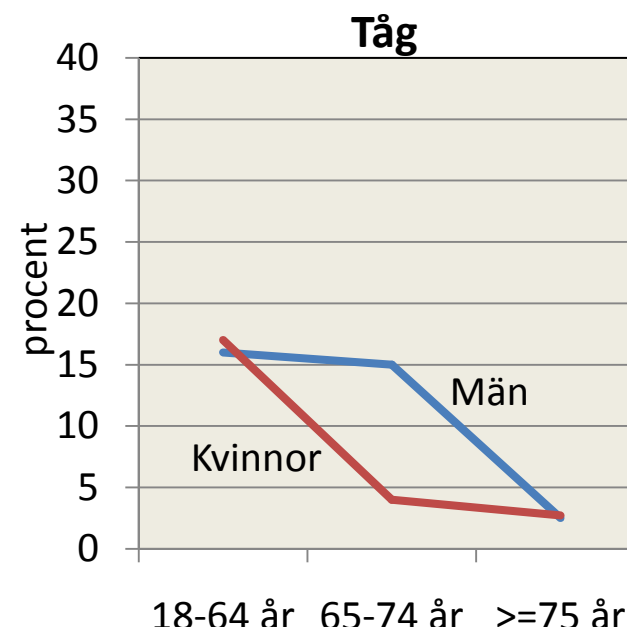
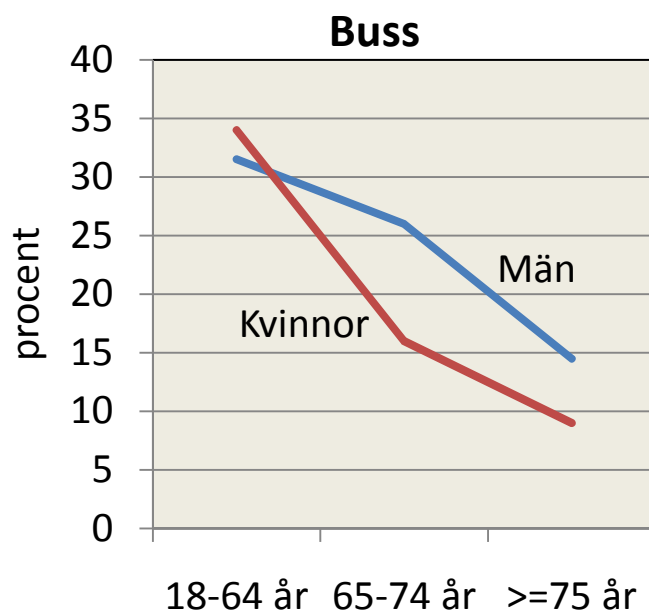
Ledsagning vid senaste resan men inte via kommun eller trafikbolag

Andel som någon gång under senaste året rest med ...

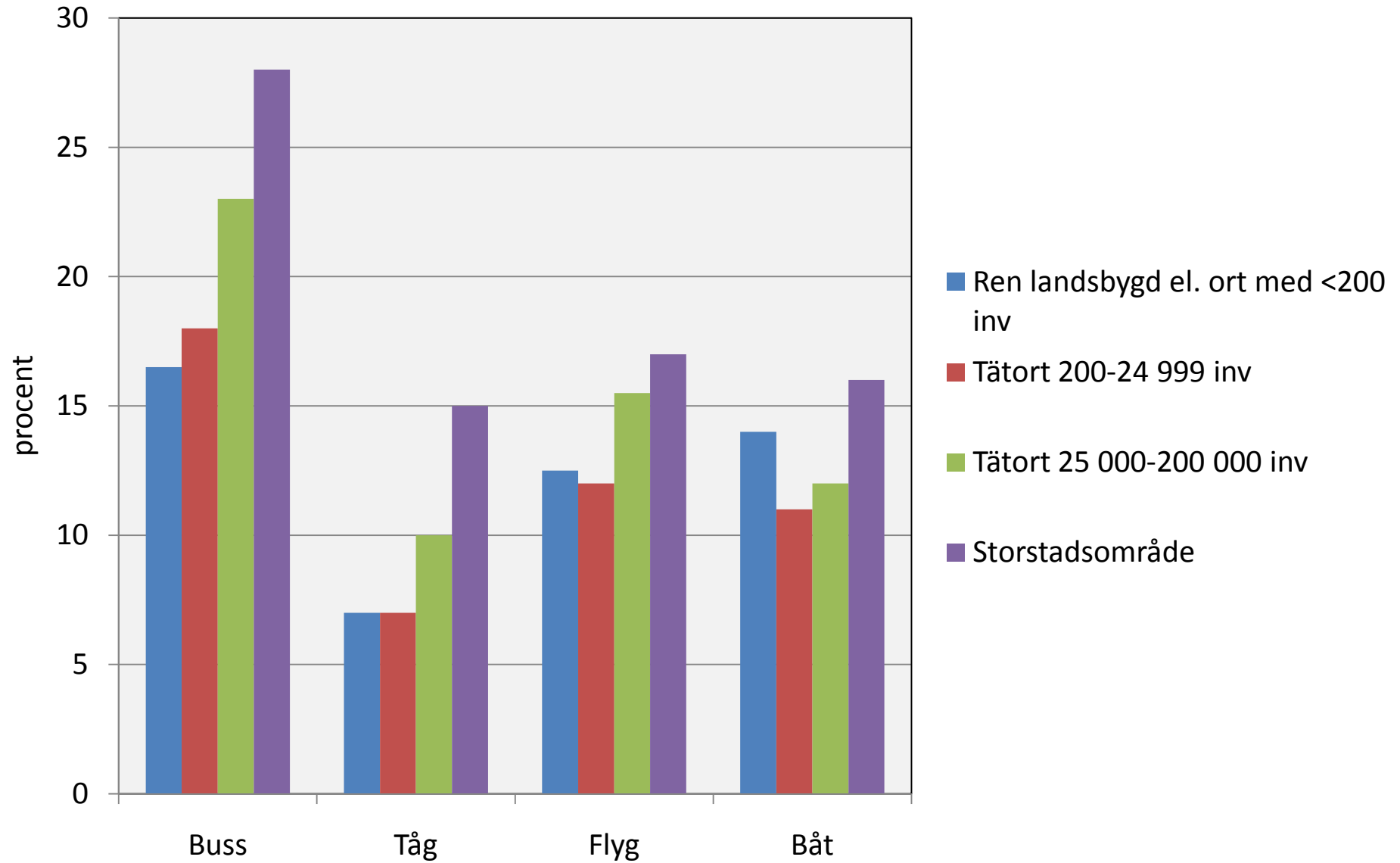

Rest senaste året Ej rest senaste året Svar saknas

Andel som rest med vs. kön och ålder

Resande utifrån bostadsort

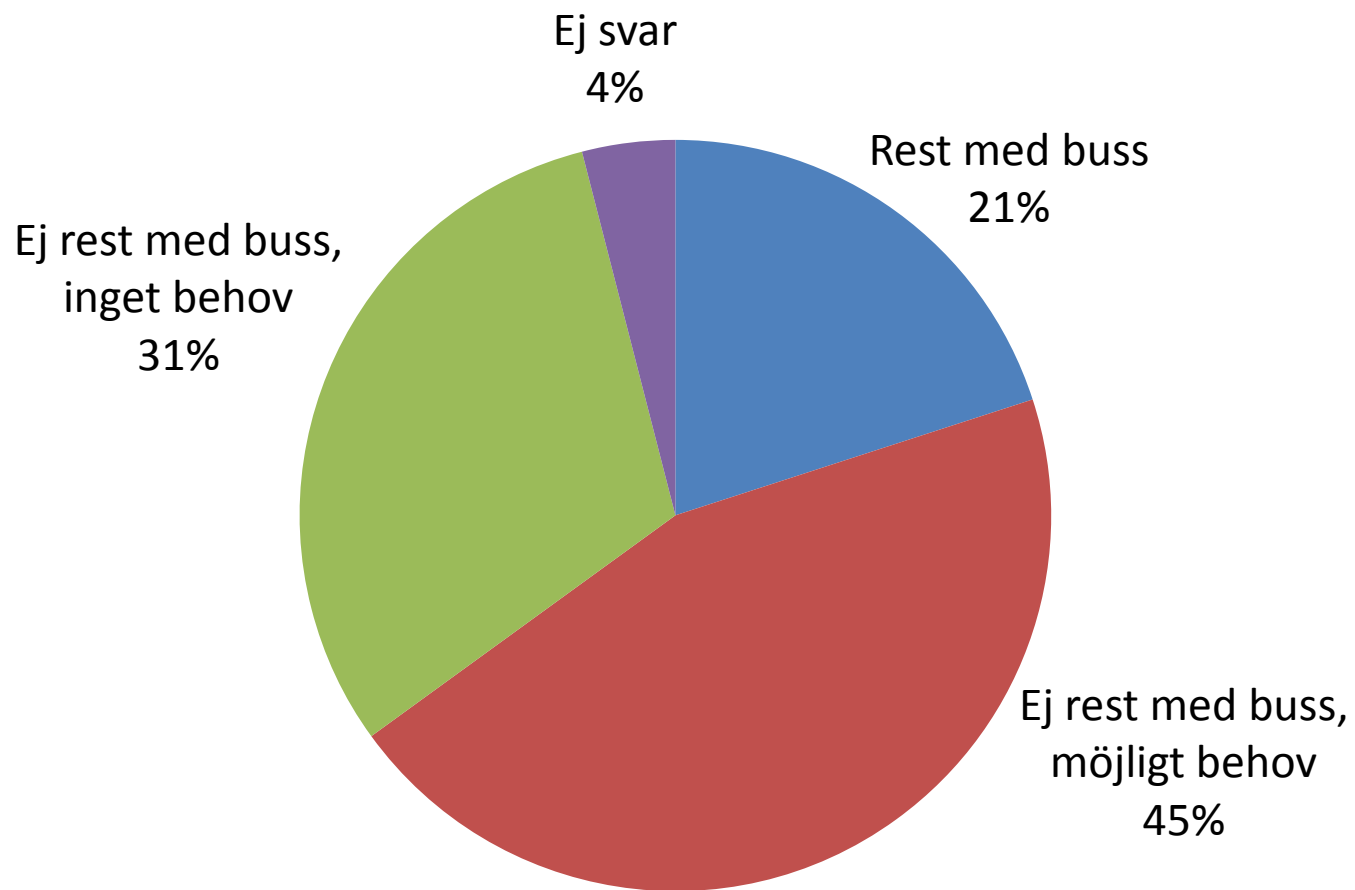

Om bussresor

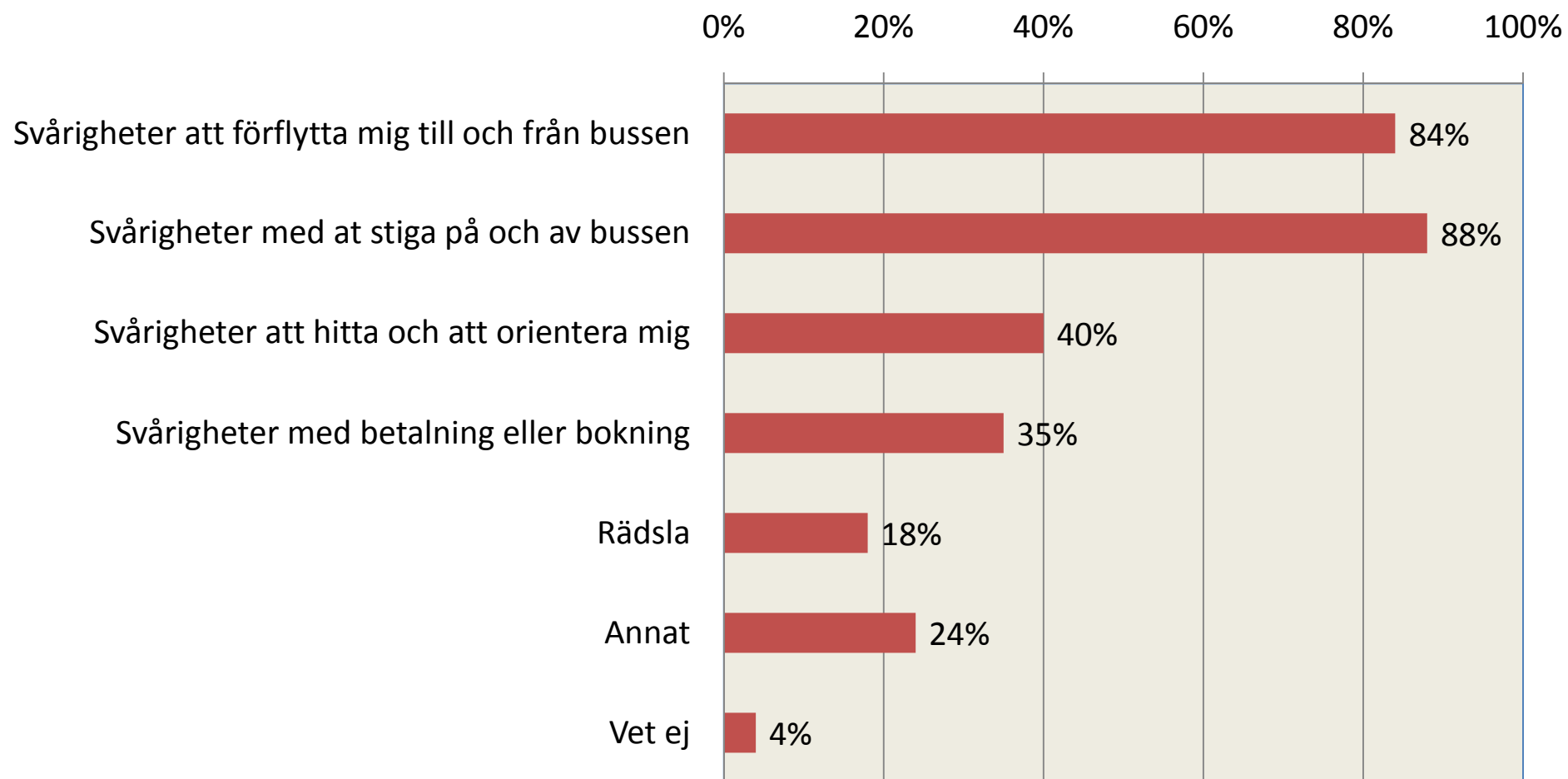
Hur ofta?	< 1 gång/mån	14 %
	>=1 gång/mån	7 %
Anledning?*	Sjukvårdsbesök	38 %
	Nöjesresa	28 %
	Handla	14 %
Typ av buss?*	Vanlig lokalbuss	46 %
	Handikappanpassad lokalbuss	16 %
	Långfärd/charter	23 %

* av dem som rest med buss senaste året

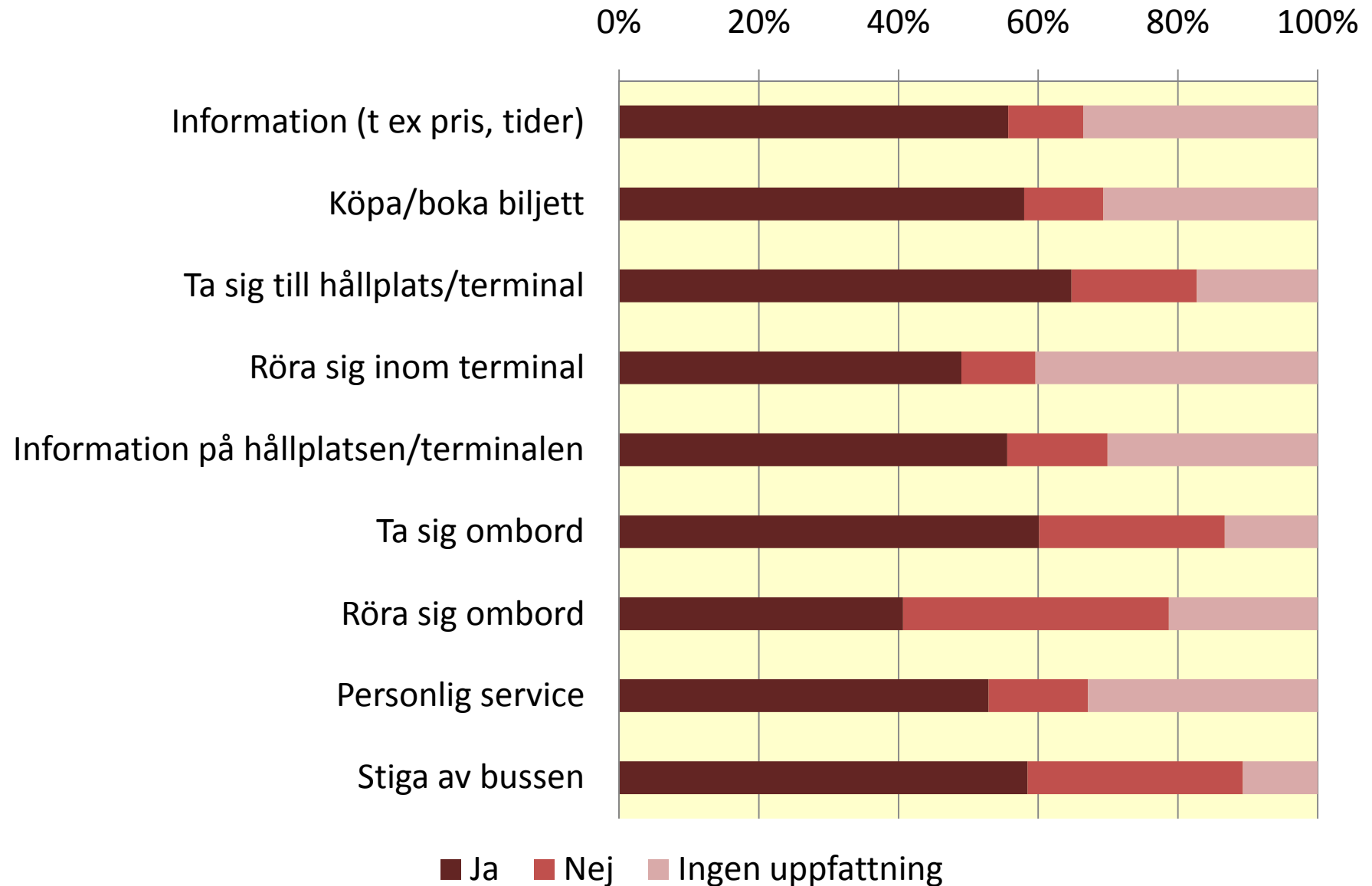
Bussresor utifrån möjligt behov/önskemål

Upplevda hinder för att resa med buss (bland de som inte åkt buss men haft möjligt behov/önskemål)

Senaste bussresan: Var det lätt med ... ?

BUSS: ÖPPNA SVAR

Domän	Önskemål	Exempel på föreslagna konkreta åtgärder
Fysiskt/tekniskt	Förbättrad på- och avstigning (+++)	Buss och trottoar i samma nivå, t ex sänkbara bussar (+++) Lägre trappsteg (+)
	Bättre möjligheter ta sig ombord på bussen med rullstol (+++)	Ramp eller rullstolslift (+++)
	Större utrymmen (+++)	Bättre benutrymme vid handikapplatserna (+++) Mer utrymme för rullstol (++) Säkerhetsbälte/fastspänningsanordningar för personer i rullstol (+)
	Fler bussar anpassade för personer med funktionshinder (++)	---
	Handikappanpassad toalett (++)	Större toalettutrymmen (++) Enklare trappa till toaletten (+)
	Övrigt	Sittplatser vid hållplats (+) Handikapplatser nära in- och utgång (+) Handtag vid entrédörren (+)

BUSS: ÖPPNA SVAR

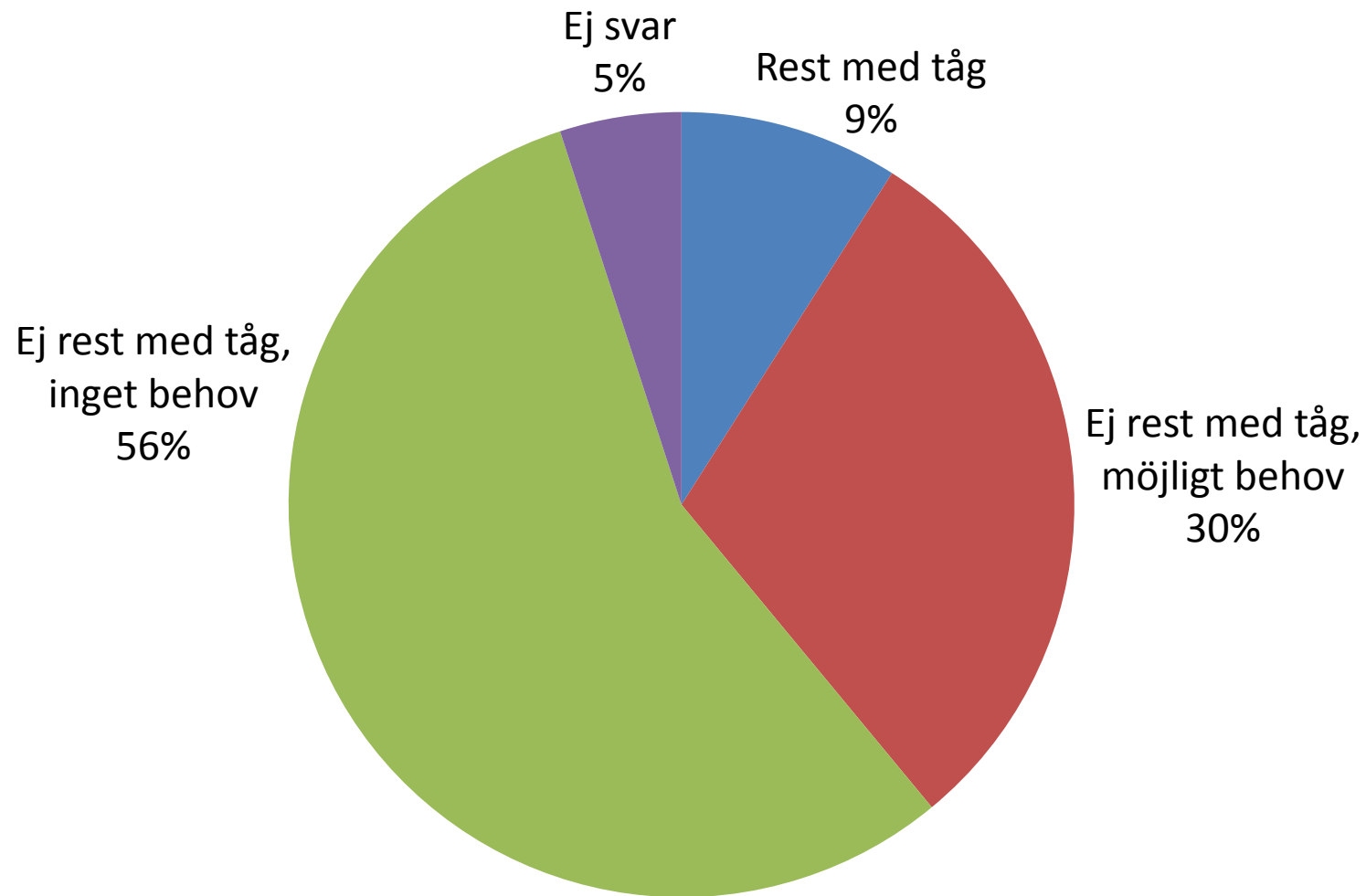
Domän	Önskemål	Exempel på föreslagna konkreta åtgärder
Service	Mer hjälp från personalen (+++)	Allmänna önskemål om större hjälpsamhet (+++) Lägre tempo (++) Hjälp med väskor (+)
	Körsätt anpassat till personer med funktionsnedsättning (+++)	Stanna närmare trottoaren (+++) Inte starta förrän man hunnit sätta sig ner (+++) Mindre häftiga inbromsningar (+)
	Övrigt	Bussvärdinnor (+)

Om tågresor

Hur ofta?	1-2 ggr	7 %
	>=3 ggr	2 %
Anledning?*	Besök hos släkt/bekanta	22 %
	Nöjesresa	19 %
	Sjukvårdbesök	6 %
Typ av tåg?*	Fjärr	25 %
	Lokal	18 %
	Pendel	18 %

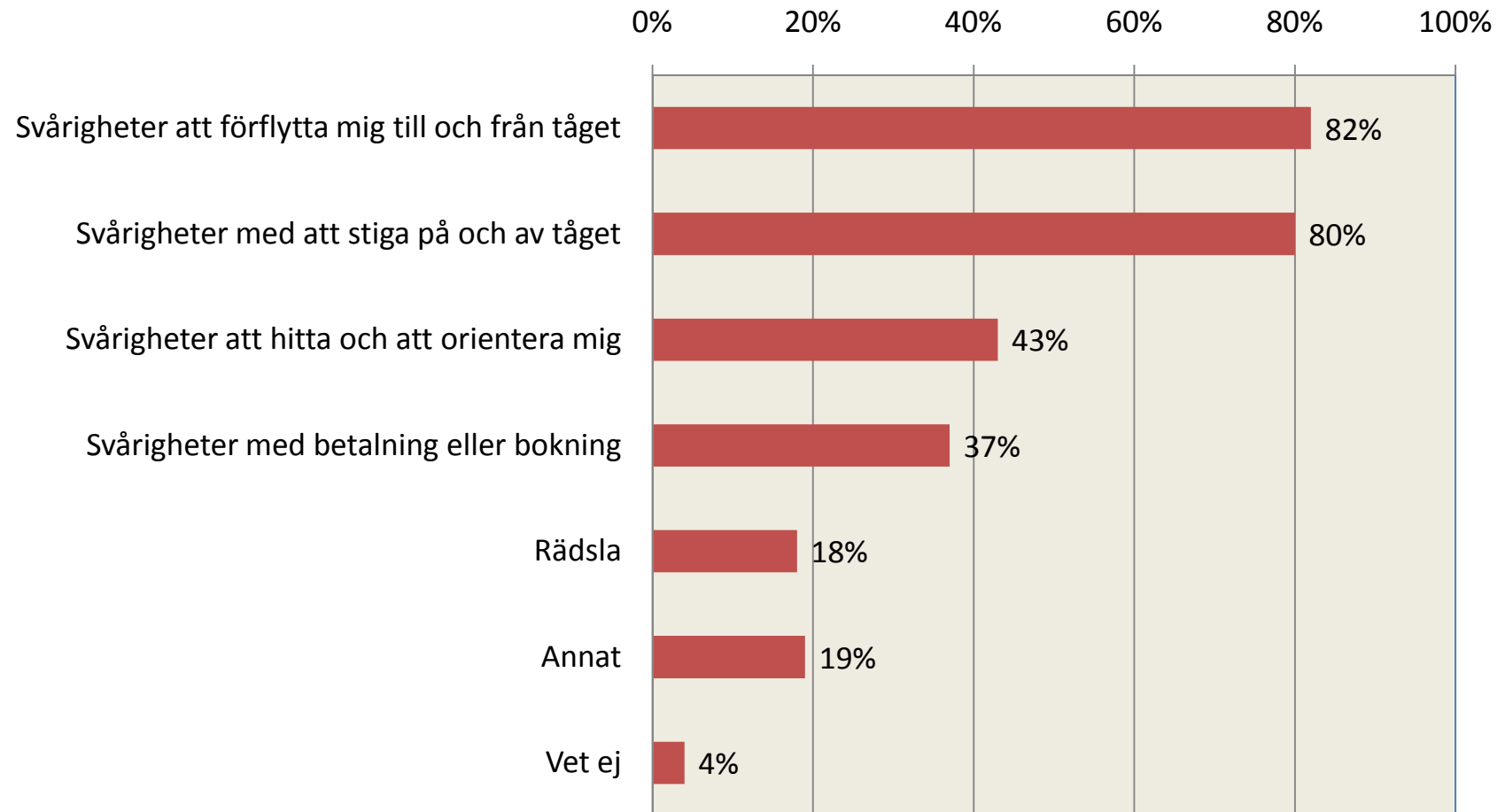
* av dem som rest med tåg senaste året

Tågresor utifrån möjligt behov/önskemål

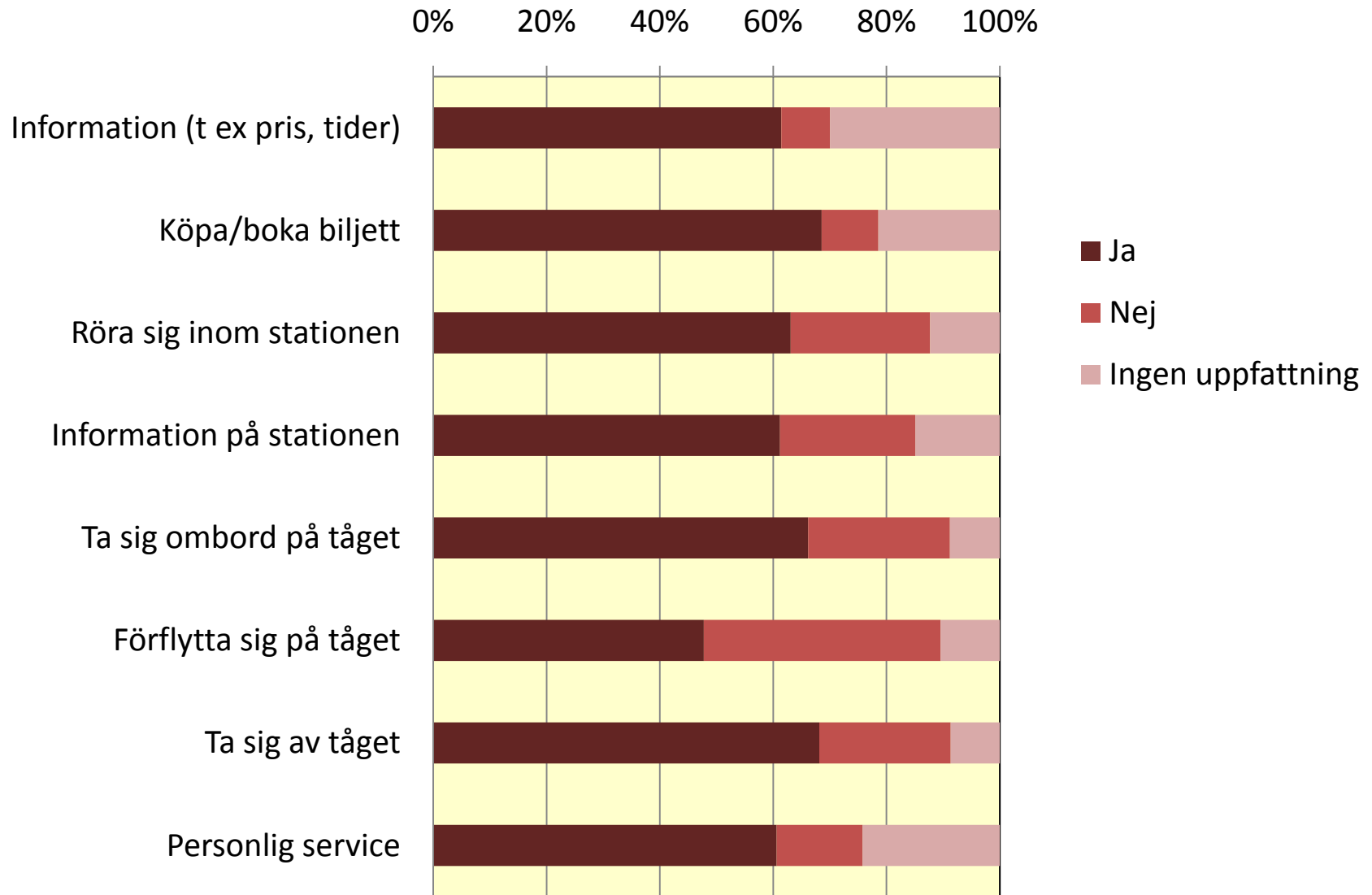

Upplevda hinder för att resa med tåg

(bland dem som inte rest med tåg men haft ett möjligt behov/önskemål)

Senaste tågresan: Var det lätt med ...?

TÅG: ÖPPNA SVAR

Domän	Önskemål	Exempel på föreslagna konkreta åtgärder
Fysiskt/tekniskt	Förbättrad på- och avstigning (+++)	Lägre trappsteg/instege (+++) Bredare dörrar (+)
	Bättre möjligheter ta sig ombord på tåget med rullstol eller annat hjälpmedel (+++)	Ramp eller rullstolshiss (+++) Förbättring av de hissar som finns (+) Möjlighet ta med sig elscooter (+)
	Större utrymmen (++)	Större utrymme för rullstol, särskilt elrullstol (++) Bredare sittutrymme (+)
	Bättre möjligheter att röra sig ombord (++)	Inte så höga trappsteg inne i tåget (+) Handtag överst på sätena vid gången (+) Kortare avstånd till den första stolsraden där man kan ta stöd (+)
	Handikappanpassad toalett (++)	Större toalettutrymmen (++)
	Övrigt	Möjlighet att ligga ner (+)

TÅG: ÖPPNA SVAR

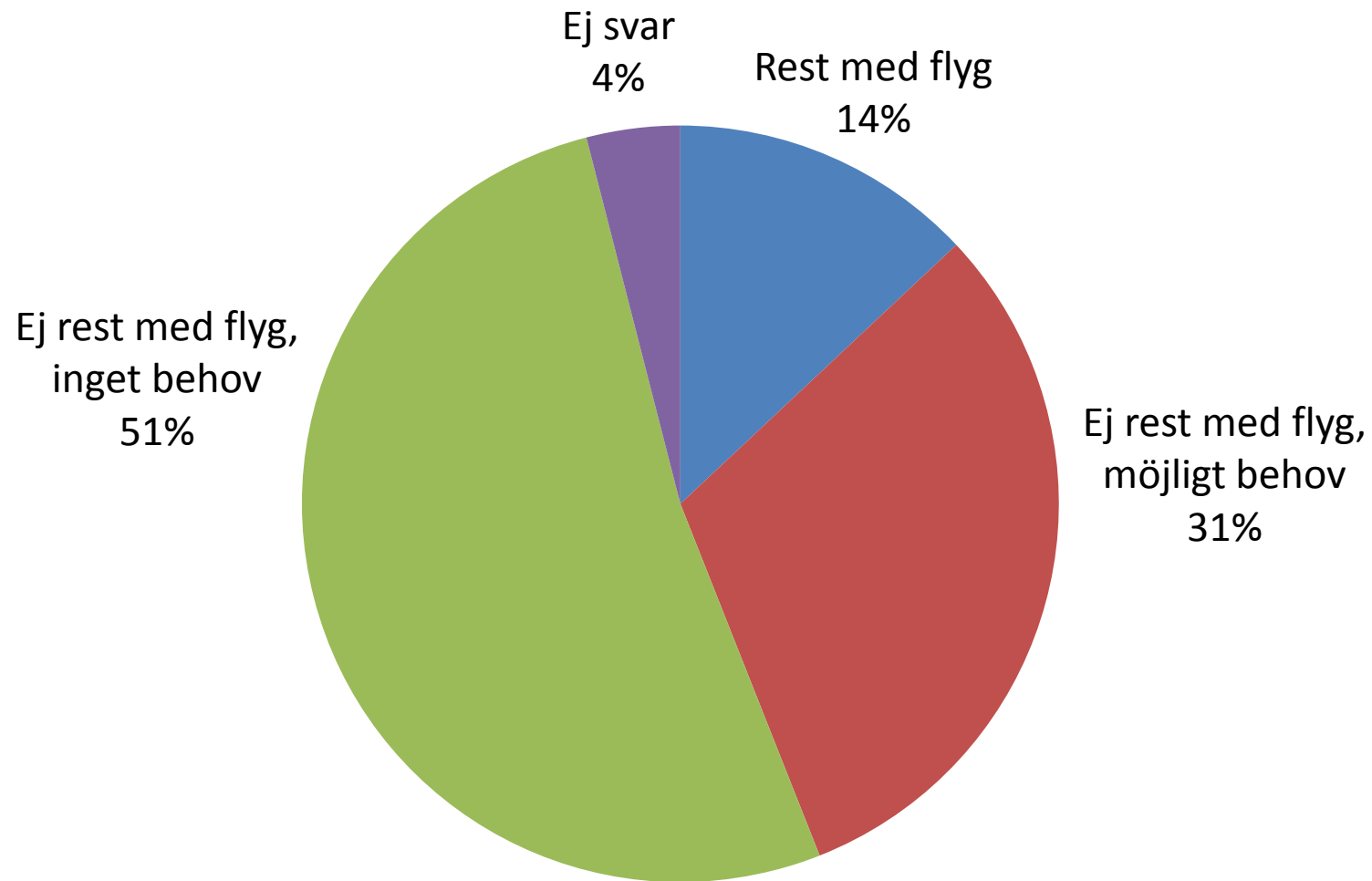
Domän	Önskemål	Exempel på föreslagna konkreta åtgärder
Service	Mer hjälp från personal (+++)	Hjälp vid på- och avstigning (+++) Hjälp med bagage (++) Möjlighet att i förväg beställa assistans (+)
	Övrigt	Slippa stå i kö (+)
Information, bokning	Bättre information inför resan (++)	Förbättrad information om möjligheterna för rullstolburna personer att resa med tåg, vilka säkerhetsanordningar som finns, hur man gör vid toalettbesök, etc. (++) Information om möjligheterna till assistans vid på- och avstigning (+) Tydligare information för synskadade personer (+)
	Inte handikappanpassade platser trots att det angivits vid tågdörren (pendeltåg) (+)	---
	Enklare bokning (+)	---

Om flygresor

Hur ofta?	1-2 ggr	11 %
	>=3 ggr	2 %
Anledning?*	Besök hos släkt/bekanta	25 %
	Nöjesresa	36 %

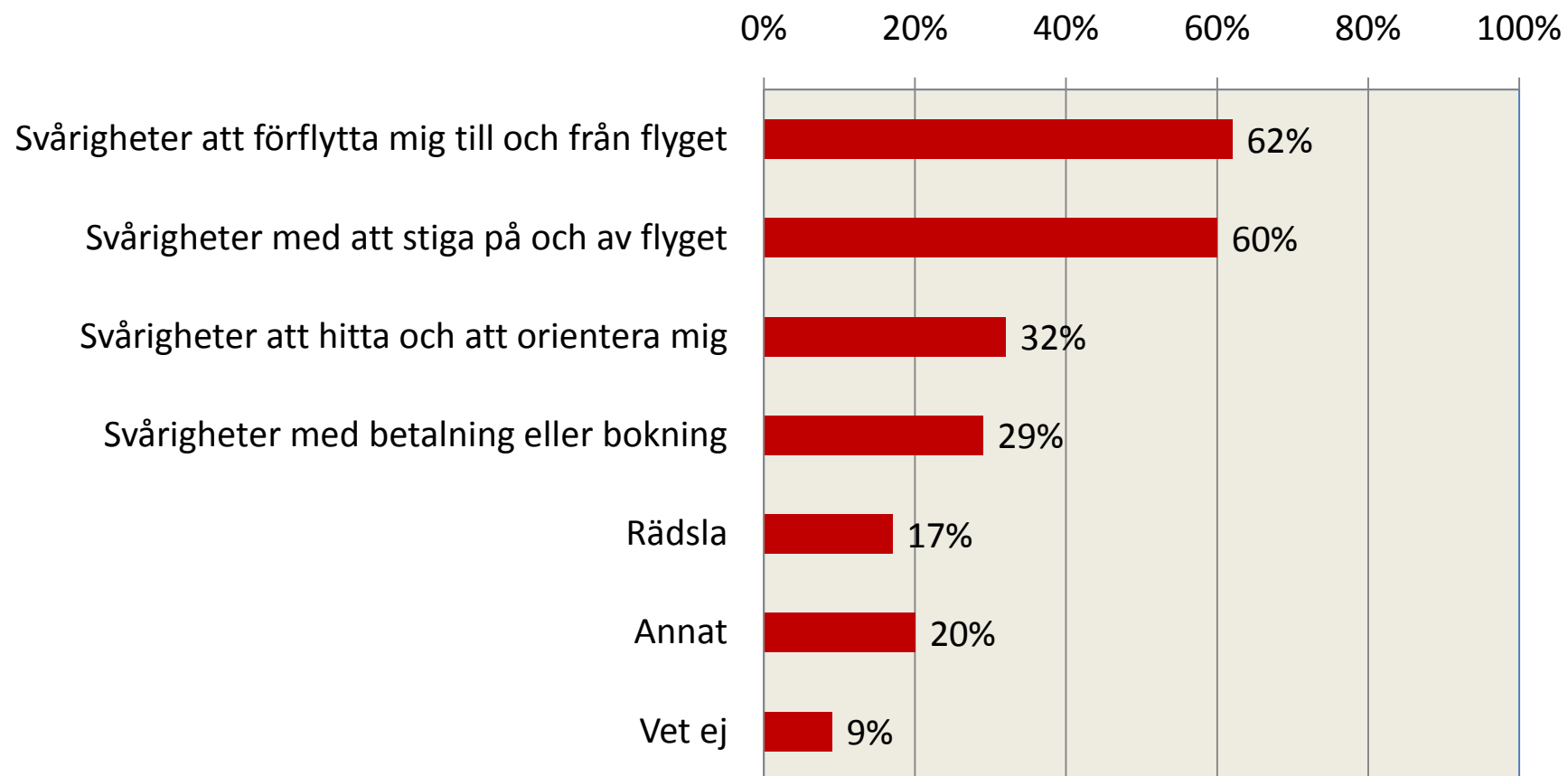
* av dem som rest med flyg senaste året

Flygresor utifrån möjligt behov/önskemål

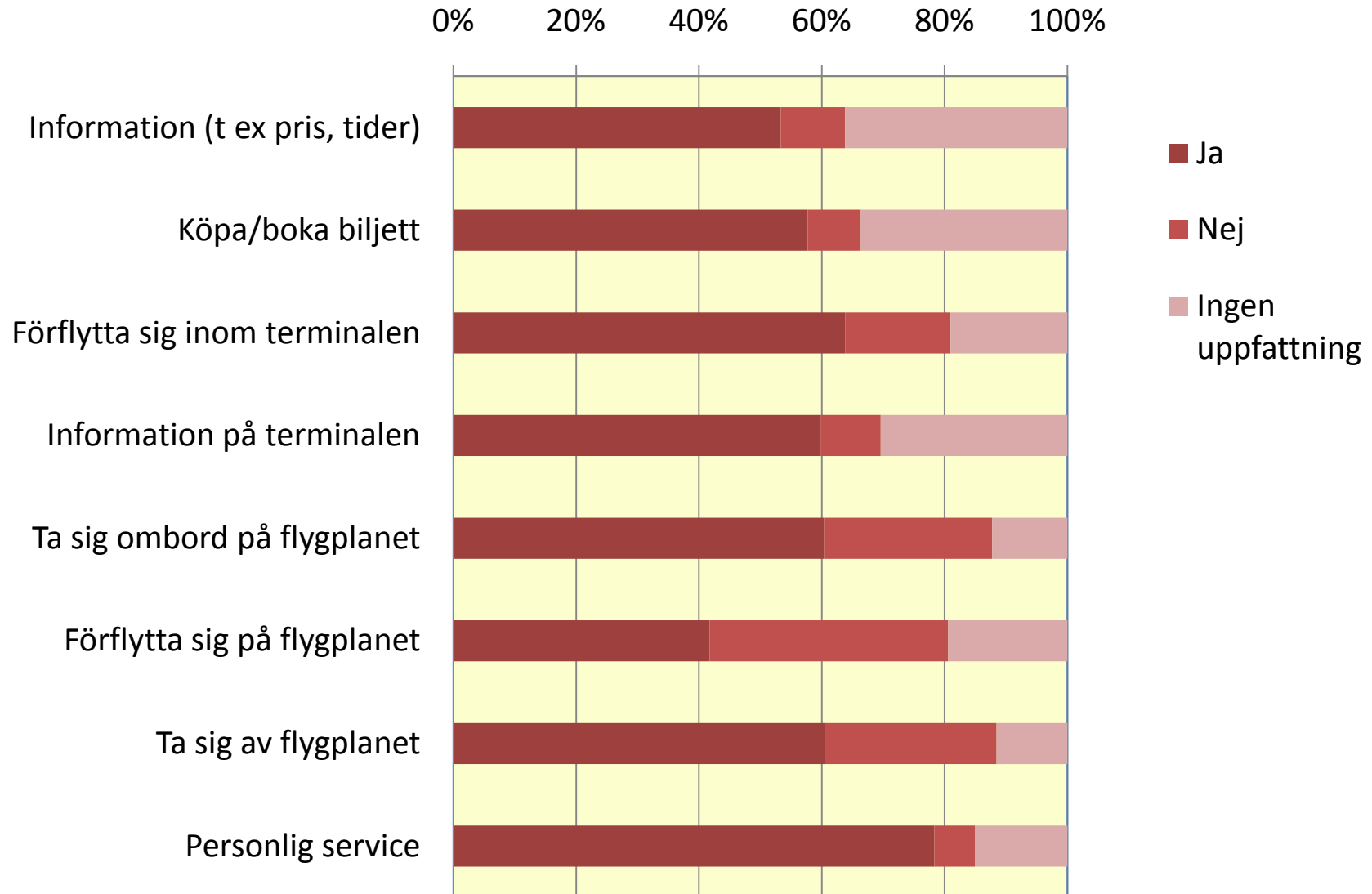

Upplevda hinder för att resa med flyg

(bland dem som inte rest med flyg men haft ett möjligt behov/önskemål)

Senaste flygresan: Var det lätt med ...?

FLYG: ÖPPNA SVAR

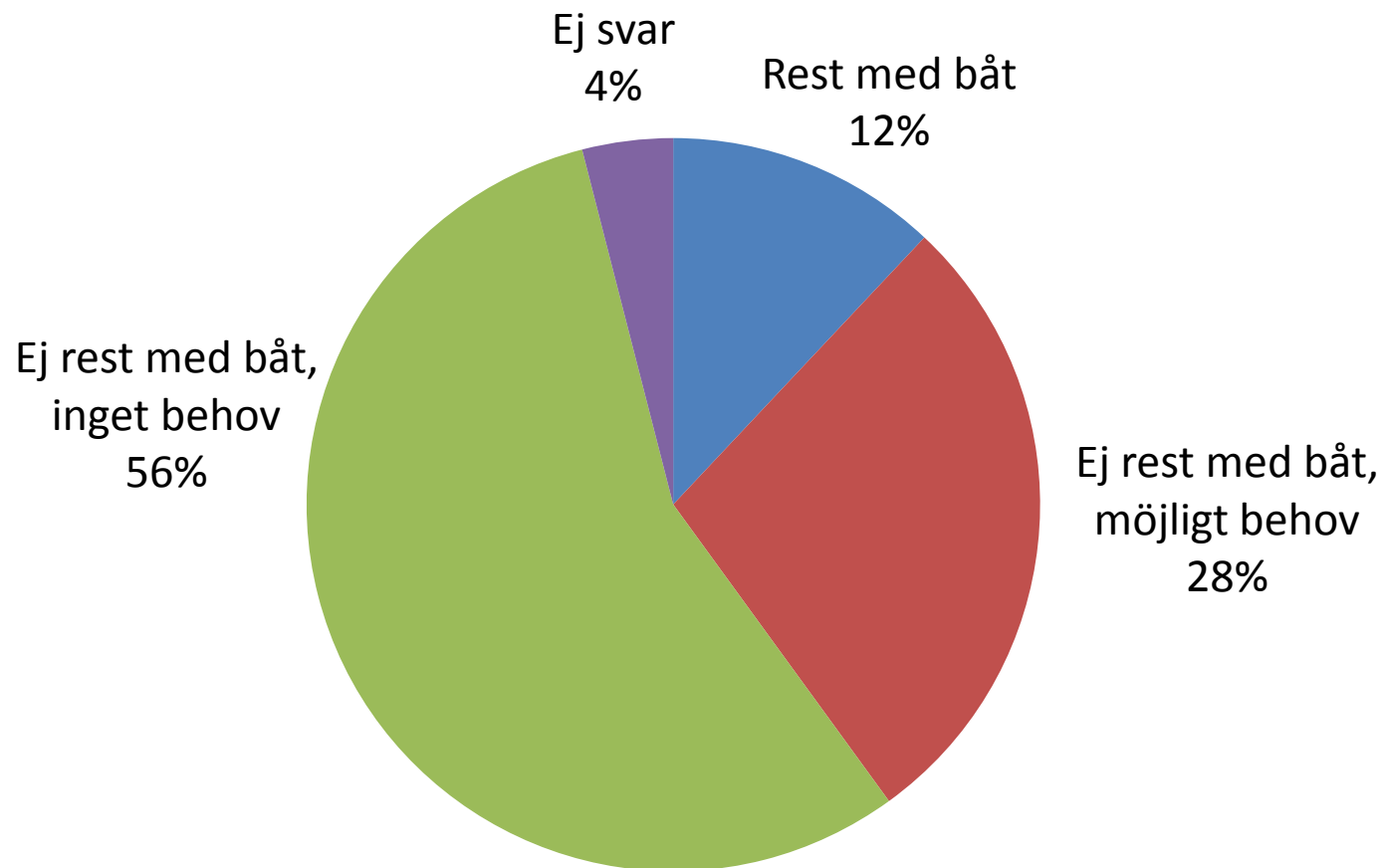
Domän	Önskemål	Exempel på föreslagna konkreta åtgärder
Fysiskt/tekniskt	Förbättrad på- och avstigning (framför allt för rullstolsburna personer och när planet inte ansluts till terminalbyggnaden) (+++)	Ramp/lift (++)
	Större utrymmen (+++)	Bättre benutrymme (+++) Alltid få sitta längst fram (utan tilläggsavgift) (+)
	Handikappanpassad toalett (++)	Större toalettutrymmen (++) Enklare trappa till toaletten (+)
Service	Mer hjälp av personal (+)	Hjälp att stiga ombord (+)
	Övrigt	Förtur vid ombordstigning (+) Enklare bokning (+)

Om båtresor

Hur ofta?	1-2 ggr	9 %
	>=3 ggr	2 %
Anledning?*	Besök hos släkt/bekanta	16 %
	Nöjesresa	50 %
Typ av båt?*	Stort fartyg	57 %
	Mindre fartyg	19 %

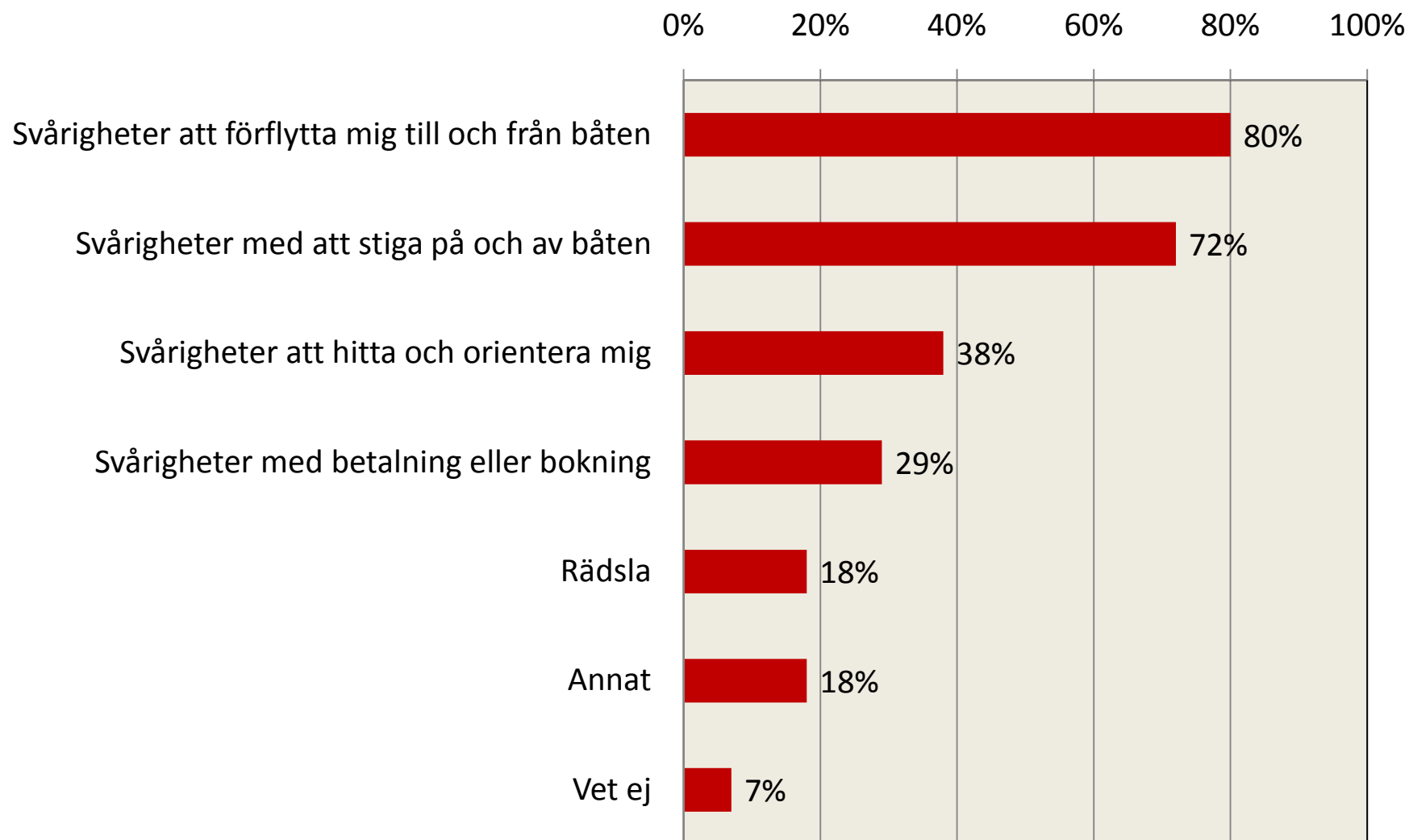
* av dem som rest med båt senaste året

Båtresor utifrån möjligt behov/önskemål

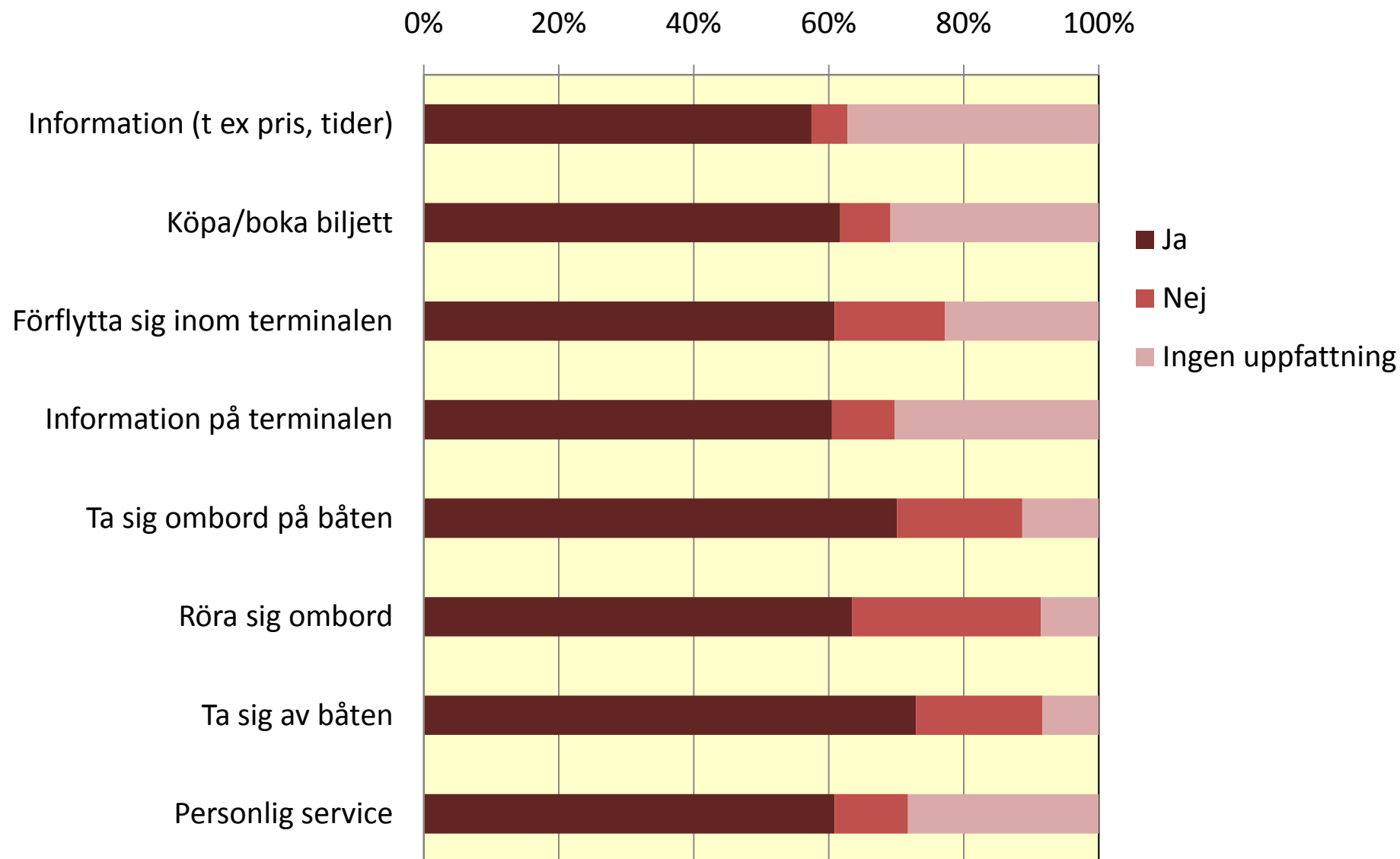

Upplevda hinder för att resa med båt

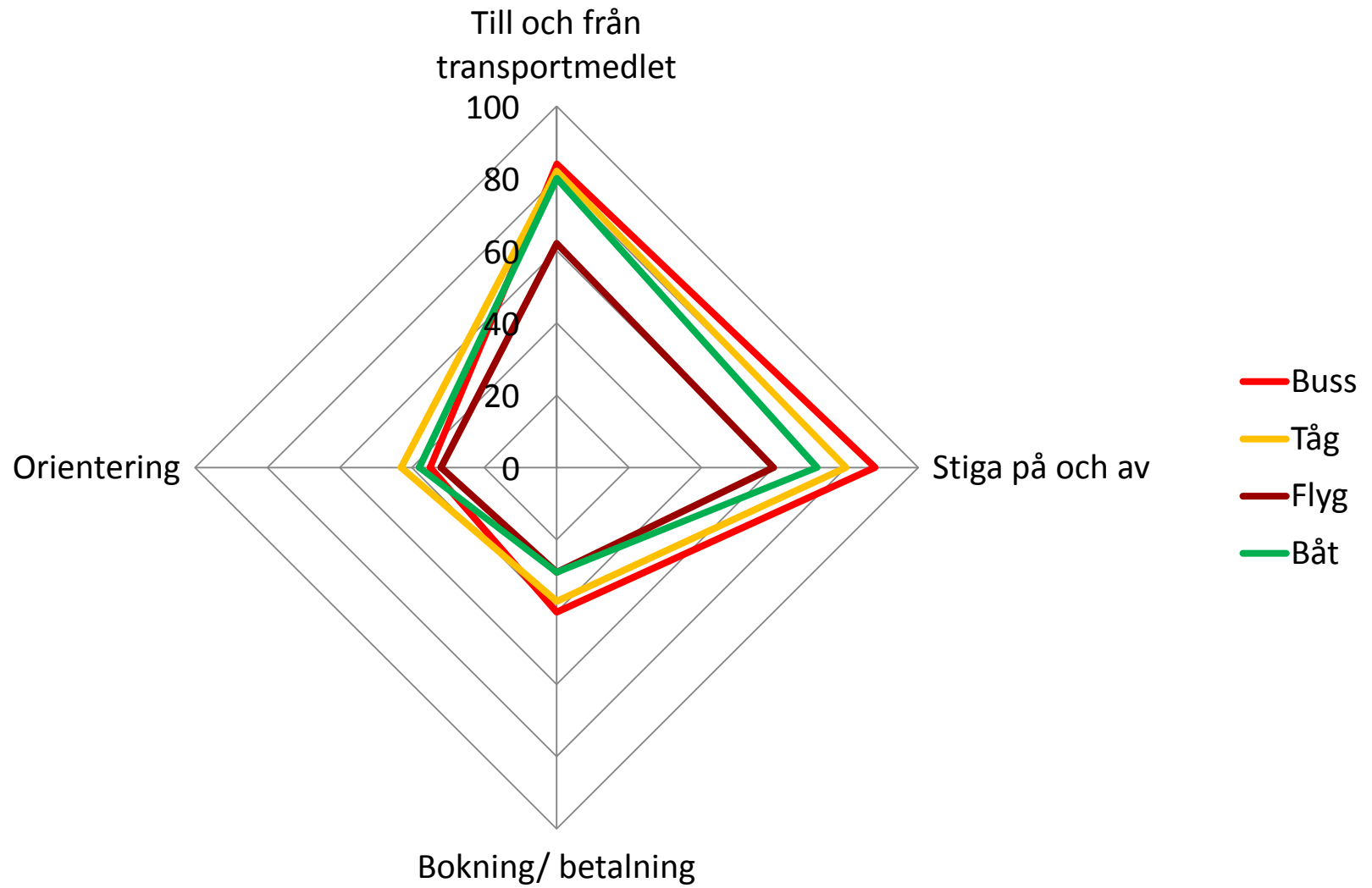
(bland dem som inte rest med båt men haft ett möjligt behov/önskemål)

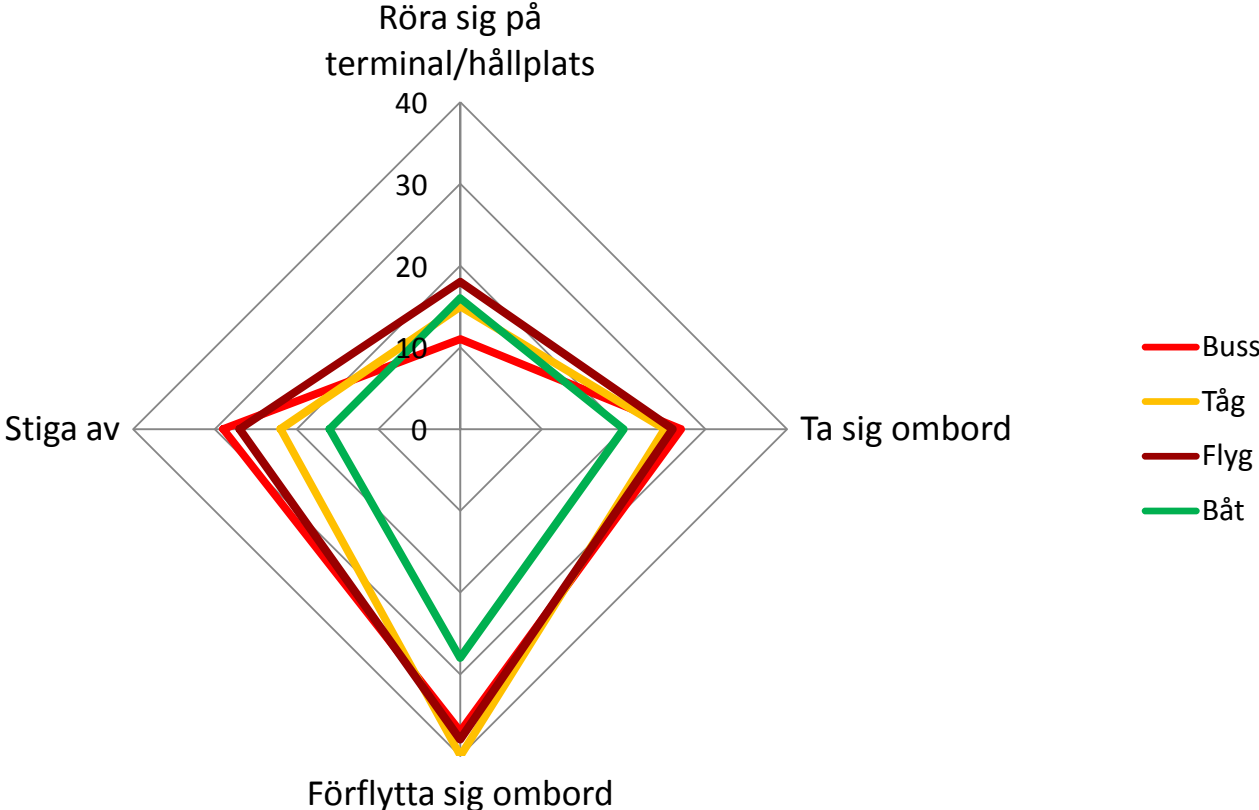
Senaste båtresan: Var det lätt med ...?

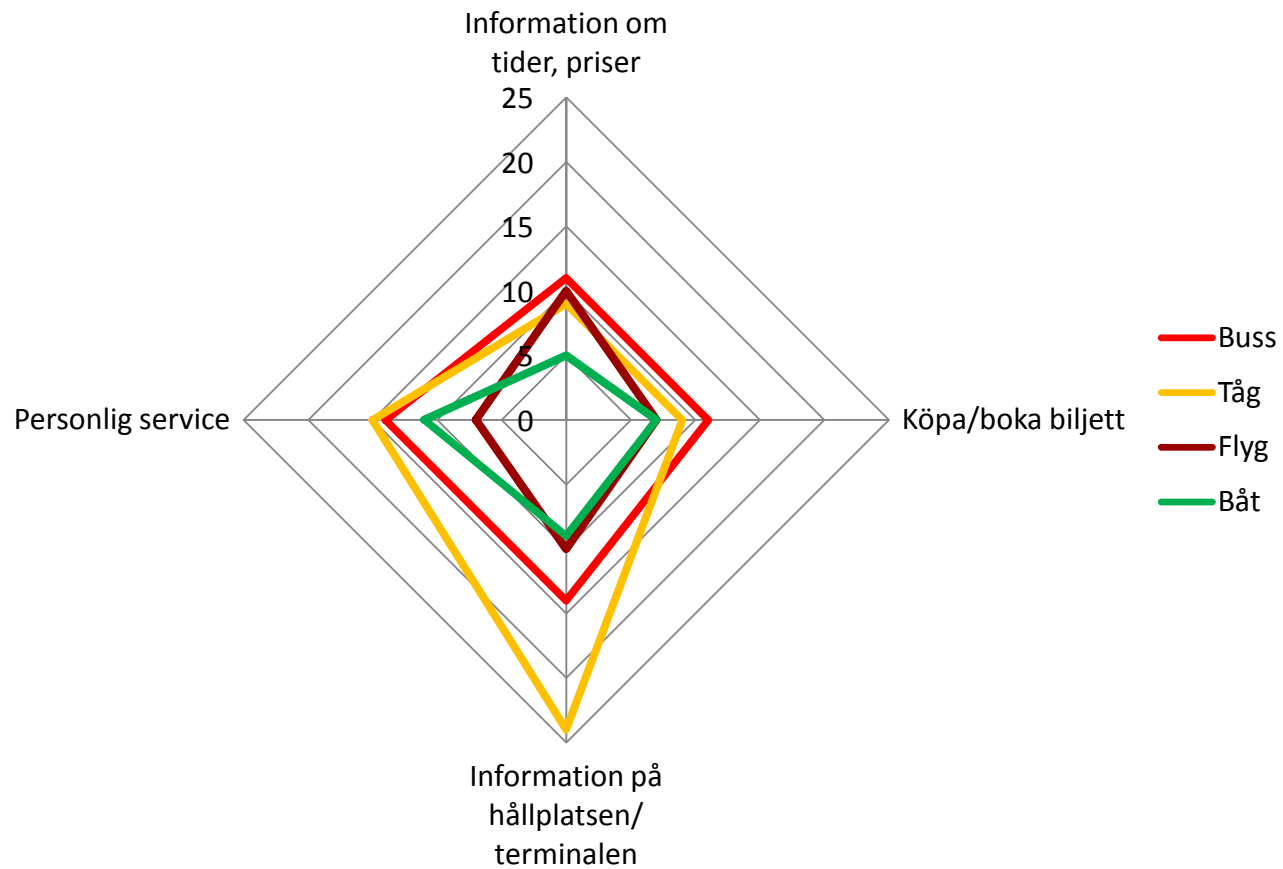
Upplevda hinder för att resa

Fysiska svårigheter vid senaste resan

Kognitiva svårigheter och personlig service

Undersökningens förtjänster och brister

Förtjänster

- Grupp med komplexa funktionshinder (fysiskt, psykiskt, kognitivt)
- Väldefinierade deltagare med tillförlitlig bortfallsanalys
- Deltagarna acceptabelt representativa för målgruppen

Brister

- Lågt deltagande
- Relativt få yngre
- Låg andel resande: tillåter inte subgruppsanalyser av erfarenhet av resande
- Inga longitudinella uppgifter

Några övergripande slutsatser

- För personer med allvarliga funktionshinder sker förmodligen merparten av resandet med färdtjänst
- Få problem med att beställa ledsagning men och få problem med själva ledsagningen/assistansen
- Stora andelar upplever inga behov av att resa med kollektiva trafikmedel
- Fysiska aspekter dominerar både hinder att resa och upplevelser av resan; gäller samtliga trafikslag
- Kognitiva hinder/svårigheter också vanliga
- Upplevda hinder vanligare än faktiska svårigheter
- Gemensamma problem i öppna svar: utrymmen, toaletter
- Tydliga skillnader mellan trafikslagen; kan god personlig service uppväga fysiska svårigheter?